

RAŠYMO SUTRIKIMŲ PRIEŽASTYS IR PAGALBOS MOKINIUI GALIMYBĖS

Kai sunkumai kyla dėl girdimojo suvokimo ir lingvistinių procesų sutrikimų:

- ☉ rašto darbuose sukeičia raides i-y, u-ū, e-ė, s-š, z-ž, s-c, č-š, p-b, t-d, k-g, z-s, š-ž, r-l, h-g, ch-k, iškraipo žodžio struktūrą;
- ☉ sunkiau įsimena girdimąją informaciją;
- ☉ gramatinių taisyklių taikymo rašant sunkumai;
- ☉ sunkumai pasakojant ir atpasakojant;
- ☉ netikslus, gali būti net skurdus, žodynas.

Klaidų įveikimas.

- ☉ mokyti diferencijuoti garsus pagal jų akustinius požymius: ilgumą - trumpumą, skardumą - duslumą, kietumą - minkštumą;
- ☉ dirbti taip, kad mokinys garsų diferencijavimo klaidų nedarytų. Tikslas - spėti klaidą, o ne jau padarytą klaidą ištaisyti;
- ☉ garsinės analizės įgūdžių formavimo nuoseklumas:

- * trijų garsų žodžiai,
- * dviskiemeniai žodžiai iš atvirų skiemenų,

* dviskiemeniai žodžiai su pirmu atviru ir antru uždaru skiemeniu,

* dviskiemeniai žodžiai su pirmu uždaru, antru atviru skiemeniu,

* triskiemeniai žodžiai iš atvirų skiemenų,

* dviskiemeniai žodžiai iš abiejų uždarų skiemenų,

* žodžiai su priebalsių samplaikomis viename skiemenyje,

* žodžiai su dvibalsiais,

* daugiaskiemeniai žodžiai;

☉ analizuojant žodžius garsais, sudaryti žodžio struktūrą sutartiniais ženklais (□□□□).

Kai sunkumai kyla dėl regimojo suvokimo sutrikimų:

- ☉ sunkiai atpažįsta, įsimena, diferencijuoja matomus vaizdus bei simbolius;
- ☉ sunkumai orientuojantis erdvėje, skiriant dalis iš visumos. Painioja kairę ir dešinę puses, nesupranta vietos prielinksnių;
- ☉ rašto darbuose painioja optiškai panašias raides, simbolius, skaitmenis (D-P, N-M, m-n, l-J, i-j, P-B, R-B, r-z, b-d-g, n-u, 6-9, <>);
- ☉ neretai pasitaiko veidrodinis rašymas (gali būti tik kelių raidžių, skaitmenų ar/ir simbolių);
- ☉ neužrašo raidės (nesieja raidės vaizdo su judesiu užrašant).

Klaidų įveikimas.

- ☉ kuo daugiau praktikuotis mokant suvokti raidės grafinį vaizdą, analizuoti raidės elementų erdvinį išsidėstymą;
- ☉ žaidybinių situacijų metu įtvirtinti sąvokas kairė - dešinė, kairėje - dešinėje, į kairę - į dešinę, aukštyn - žemyn, į apačią - į viršų,

viršuje - apačioje, vidurys, viduryje; trumpas, trumpesnis, trumpiausias; aukštyn - žemyn. Ir pan.;

☉ mokant naują raidę, pastebėti jau išmokyto raidžių elementus ir koks naujas elementas šią raidę skiria, kurį reikia įsidėmėti;

☉ formuoti ir tikslinti erdvės vaizdinius: lyginti įvairių spalvų, dydžių, formų daiktus; atpažinti vieną ant kito nupieštus kontūrinius daiktų piešinius; atpažinti raides parašytas įvairiu šriftu ir kt.;

☉ dėlioti figūras iš įvairių elementų; rekonstruoti raides, skaičius, iš vieno padarant kitas;

☉ tekstai turi būti parašyti didesniu šriftu, paryškinti svarbūs elementai, gali būti išdėdinti tarpai tarp raidžių, painiojamos raidės pažymėtos skirtingomis spalvomis, skiemenys parašyti skirtingomis spalvomis, žodžiai suskirstyti skiemenimis.

Kai sutrikusi skirtingo modalumo tarpusavio koordinacija:

- ☉ dėl nepakankamo ryšio klausa ir regėjimu gaunamos informacijos negali susieti į visumą skirtingo modalumo informacijos, t.y. perkoduoti žodinę į vaizdinę ir atvirkščiai;
- ☉ ypatingai ap sunkintas mokymosi rašyti ir skaityti procesas;
- ☉ gausios, nepaaiškinamos keitimų klaidos, nors garsinę analizę atlieka puikiai.

Klaidų įveikimas.

☉ tuo pačiu metu turi dalyvauti kuo daugiau analizatorių (rega, klausa, uoslė, lytėjimas,

motorika). Mokant raidę - vedžioti pirštu ir tarti garsą;

☉ reikės daug pratybių skaitant nesudėtingos struktūros žodžius, ir tik sudarius gerus įgūdžius, pereiti prie žodžių su priebalsių samplaikomis, minkštumo ženklų, dvibalsiais;

☉ mokant nurašymo laikytis nuoseklumo:

*tekstą garsiai skaito suaugusysis,

*garsiai vieną ar du kartus skaito mokinys,

*priminti kaip žymimos sakinio ribos,

*skaito ir rašo, tardamas tą garsą, kurią raidę rašo;

☉ gali nurašyti skaitydamas po žodį ar jo dalį, kelis žodžius. Svarbu, kad mokinys pats sau diktuoja, parašęs skaito ir tikrinasi, ar nėra klaidų (lygina su žodžiu vadovėlyje);

☉ rašant diktantus leisti mokiniui garsiai tarti. Susidarius įgūdžiui, savaime pereinama prie rašymo, dalyvaujant tik rankos motorikai;

☉ laikytis garsinės analizės įgūdžių formavimo nuoseklumo (kaip minėta anksčiau);

☉ labai svarbus žodžių skirstymas skiemenimis, kai tuo pat metu reikia ir tarti, ir ploti, ar subelsti, treptelėti.

Kai sunkumai kyla dėl kinestezinio suvokimo sutrikimo:

☉ patiria sunkumų atlikdami valingus smulkiosios motorikos judesius (brėždami liniją, naudodamiesi liniuote ir pan.);

☉ dažnai netiksliai artikuliuoja garsus, nes lūpų ir liežuvio judesiai taip pat netikslūs;

☉ sunkumai įsimenant ir atgaminant rankos ir pirštų judesius, kuriuos reikia atlikti rašant

raides. Painioja l-t, p-b, d-g, r-l, m-n, t-n ir kt. Klaidų pobūdis nepastovus.

Kai sutrikę percepciniai motoriniai ryšiai:

☉ sunku susieti vaizdinį ir rankos judesį (dėl regimojo suvokimo ir motorikos koordinacijos).

Rašyena sunkiai įskaitoma, raidės netikslios;

☉ dėl akies judesių sutrikimo sunku atpažinti raidės ar skaičiaus vaizdą, sieti daiktų grupę ir skaitmenį, tiksliai užrašyti raides;

☉ dėl audiomotorinių sutrikimų sunku, sunku sieti ištariamą garsą ir rankos judesį užrašant tą garsą. Sunkiai užrašo diktuojamus tekstus arba atskiras raides, skaičius.

Dėl atminties sutrikimų:

☉ sunkiai atgamina matytus vaizdus, dėl to kyla daug sunkumų išmokstant raides;

☉ sunku prisiminti taisykles.

Sunkumų dėl silpnos rankos raumenų motorikos įveikimas:

☉ dilbio raumenų masažas;

☉ rašomo/nurašomo teksto apimties mažinimas;

☉ leisti tekstą rinkti kompiuteriu su įjungta ir/ar išjungta teksto taisymo programa.

Šeimos vaidmuo vaiko gebėjimų formavimuisi

☉ knygų skaitymas vaikui ar/ir kartu su vaiku dar prieš pradėdant vaikui lankyti mokyklą;

☉ skaitymo medžiagos prieinamumas bei galimybė naudotis skaitymo ir rašymo priemonėmis namuose;

☉ teigiama šeimos narių sąveika;

☉ taikomas auklėjimo stilius ir modelis;

☉ tėvų (globėjų) bendradarbiavimas su mokykla;

☉ tėvų (globėjų) pagalba vaikui mokantis namuose.

Vaikui gali būti sunku mokytis, jeigu būdamas 5 - 7 metų vaikas:

☉ turi kalbos sutrikimą;

☉ sunkiai išmoksta eilėraštkus;

☉ sunkiai susikaupia;

☉ sunkiai prisimena savaitės dienas iš eilės;

☉ sunkiai prisimena asmeninius duomenis;

☉ sunkiai prisimena ir pasakoja dienos įvykius;

☉ sunku nukopijuoti piešinį, geometrines figūras, perpiešti iš atminties;

☉ sunku teisingai apsirengti, užsisegti;

☉ sunku prisiminti ir sekti instrukcijas (atkreipti dėmesį, kurios instrukcijos dalies nevykdo);

☉ neskiria kairės ir dešinės pusių;

☉ sunkiai laiko ir valdo pieštuką, žirkles, nesilaiko linijų spalvindamas;

☉ nesupranta erdvės prielinksnių;

☉ sunkiai gaudo ir meta kamuolį, sutrinka, nežinodamas kurią ranką paduoti, sunkiai sinchronizuoja kūno judesius.

Parengė Jonavos Justino Vareikio
progimnazijos logopedė Edita Ruckienė
pagal Neringos Palaimienės seminaro
"Rašymo sutrikimų priežastys ir pagalbos
galimybės dirbant su pradinių klasių mokiniais"
medžiagą